

УДК930:32-0519477.83/86)195"С. Рудик
DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2020-32-18-24>

Людмила Белінська

Львівський національний університет ім. І. Франка
кандидат історичних наук, доцент (Україна)
e-mail: ludmyla.belinska@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4716-6011>

**Степан Рудик у громадсько-політичному житті Галичини
першої половини ХХ ст.**

Анотація. Метою статті є висвітлення життєвого шляху незаслужено забутого громадсько-політичного діяча, журналіста, редактора Степана Рудика, який відображає долю цілого покоління галицьких українців у складі Австро-Угорської та Польської держав. Автор аналізує біографію публіциста на тлі драматичних подій 1920-1930-х рр. на західноукраїнських землях, які віддзеркалюють змагання українців за національну ідентичність та державотворчі прагнення. **Методологія дослідження** ґрунтується на поєднанні різних наукових методів: історико-біографічного, просопографічного, аналітичного, синтетичного, казуального. **Наукова новизна** роботи полягає у введенні до наукового обігу невідомих загалу матеріалів та архівних документів, що стосуються особистих даних С. Рудика і проливають світло на його внесок у побудову українського громадянського суспільства Галичини в умовах польської держави. Акцентовано увагу на особистих вчинках С. Рудика, які свідчили про щоденний патріотизм, відданість українській ідеї. **Висновки.** Покоління галицьких українців, народжених наприкінці ХІХ-початку ХХ ст., пройшли складний шлях боротьби за можливість отримати освіту рідною мовою, мати власну державу. Націєтворчі ідеали вони захищали зі зброєю в руках у лавах Української Галицької Армії, в студентських товариствах, редакціях культурознавчих часописів, що призвело до переслідувань і арештів з боку польської влади. Високоосвічений випускник філософського факультету Віденського університету, хорунжий Української Галицької Армії, редактор газети «Стрілецька Думка» та львівського журналу «Культура» Степан Рудик загинув у виправній колонії Іркутська. В умовах сучасної гібридної та безпосередньої війни його приклад закликає бути готовими захищати незалежну Українську державу, здобуту попередніми генераціями.

Ключові слова: Степан Рудик, освіта, «Стрілецька Думка», журнал «Культура», студентське товариство, політика.

Постановка проблеми. Для відновлення історичної справедливості потрібно заповнювати «білі плями» минулого. Це уможливіє звернення до біографій діячів, котрі проявили себе у складних умовах і представляють провід, духовну еліту суспільства. Дослідження біографій сьогодні важливе, бо це не лише інформаційне джерело, а й соціальна конструкція, самостійний об'єкт соціального аналізу, що виконує суспільні функції. Біографія висвітлює соціальну картину минулого як досвід реально пережитого [Rosenthal, 1995: 11]. У середовищі українців, які пережили перипетії Визвольних змагань, еміграцію до США, Канади наприкінці 60-х рр. ХХ ст. масово почали з'являтися спогади та біографії. Настала ера рефлексивного індивідуалізму, у якій люди, отримавши вільний час, «повернулися до себе» і публікують свою суспільно наповнену біографію, тим самим розвиваючи власну ідентичність. Симптомами і тенденціями епохи стають індивідуальні життєві історії, розповіді про власний набутий досвід.

Однак не всі справді суспільно значимі для нації особистості можуть залишити нам свій досвід у формі біографії. Багато з них репресовані, загинули у боях, зникли без сліду у в'язницях НКВС або на засланні у виправних колоніях. Біографії таких осіб повинні повертати суспільству фахівці й у такий спосіб заповнювати «білі плями» історії. Серед осіб, чию життєву історію ми представляємо, – Степан Васильович Рудик (1890-?).

Аналіз джерел та останніх досліджень. Ім'я Степана Рудика зустрічається у епізодах історії України, які стосуються Визвольних змагань, Української Галицької Армії, змагань за можливість українців студіювати у львівському університеті, як редактора львівського часопису «Культура». Цілісної біографії С. Рудика поки немає, але ми спробуємо частково її реконструювати за допомогою документів, які зберігаються в архіві Українського музею у Нью-Йорку, у фонді Лідії Бурачинської-Рудик, Державному архіві Львівської області (ДАЛО) та Центральному державному історичному архіві у м. Львові, фонд 329 (Редакція журналу «Культура»).

Метою статті є висвітлення життєвого шляху незаслужено забутого громадсько-політичного діяча, журналіста, редактора Степана Рудика, який відображає долю цілого покоління галицьких українців у складі Австро-Угорської та Польської держав.

Степан Рудик народився у м. Тисмениця 17 січня 1890 р. у родині Василя Рудика й Марії (з дому Георгія Монюка) Рудик [ЦДІА у Львові. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 9-10]. Батьки хлопця належали до стану *agricola* – землероби [Архів українського музею в Нью-Йорку. Ф. 212. Оп.1. Спр. 21. Арк. 5]. Вони хрестили первістка у місцевій церкві св. Миколая, назвали на честь діда Степана.

Попри багатодітну родину, невеликі статки Рудики прагнули, щоб старший син обов'язково отримав добру освіту, тому після початкової школи Степан вступив до Львівської академічної гімназії. Т. зв. «руська» гімназія давала не лише ґрунтовні знання, але й була джерелом виховання патріотизму української молоді. У ній викладали видатні українські педагоги: Едвард Харкевич, Ілля Кокорудз, д-р Євстахій Макарушка, Василь Білецький, Петро та Іларіон Огоновські, д-р Іван Копач, проф. Михайло Тершаківець, Іван Боберський, Юліан Романчук, Анатоль Вахнянин, головний катехит о. Леонід Лужницький. Співпраця такого цвіту українства дала блискучі плоди в національному вихованні та освіті українців, особливо напередодні Першої світової війни.

1914 р. С. Рудик закінчив VIII клас гімназії і завдяки добре складеному іспиту за висновками екзаменаційної комісії отримав право на продовження навчання в університеті. Юнак вступив на філософський факультет Віденського університету, де студіював у кращих викладачів. Як зазначено у заліковій книжці, студент С. Рудик у професора Алойзи Гофлера вивчав психологію (вступ до досліджень психології, практикум з психології, педагогічний практикум, основи психології і логіки); у проф. Р. Райнінґера – історію нової філософії, німецьку філософію від Канта до Гегеля; у проф. Єрусалима – історію грецької філософії, вступ до грецької філософії, філософію війни; у проф. Крафта – теорію наукового пізнання; у проф. Кречмера – вступ до поезії Гомера; у проф. Радермаґера – творчість Евридіпа, міфи Стародавньої Греції; у проф. Штьольна – психологію; соціальну економію – у проф. Допша. Крім того, вивчав джерела до історії Середньовіччя і Нового часу, історію Риму, психологію мови, історію селянського питання в Росії, початки суспільного розвитку, характерологію, історію Балканського півострова [Архів українського музею в Нью-Йорку. Ф. 212. Оп.1. Спр. 21. Арк. 36].

Студент вчився сумлінно й успішно закінчив студії 1919 р. Повернувшись до Львова, юнак долучився до боротьби українства за незалежну державу, яку прагнули вибороти після розпаду Австро-Угорської імперії всі її народи. Тривала польсько-українська війна і у найважчий період військового конфлікту Степан Рудик вступив до лав Української Галицької Армії.

Військові УГА відходили на Наддніпрянську Україну і перейшли в серпні 1919 р. Збруч. У Старокостянтинові в казармах колишнього Сімферопольського полку російської царської армії створили Кіш Січових Стрільців – центр вишколу підрозділів січовиків та старшин. Комендантом Коша призначили полковника Івана Чмолу, заступником – сотника Осипа Думіна.

Незважаючи на важке положення стрільців, безнадійні настрої, брак одягу, зброї, ліків, боєздатність Січових стрільців намагалися всіляко підтримати. Кіш січових стрільців розгорнув культурно-освітню працю, оркестри виступали перед вояками і місцевим населенням. Українці радо зустрічали музикантів і хористів, які виконували українські народні мелодії та стрілецькі марші, особливо гімн січовиків «Ой, у лузі червона калина», «Засумуй, трембіто», «Видиш, брате мій», «Ой, нагнувся дуб високий» авторства Михайла Гайворонського, Романа Купчинського, Лева Лепкого [Завальнюк, Єсюнін, 2014 : 209].

Крім музичної підтримки, з метою просвітницької роботи з подачі письменника М. Угрім-Безгрішного заснували Пресову квартиру. До осередку культурницького життя стрільців входили: С. Рудик, О. Бабій, М. Опока, О. Кучерішка, О. Ґрех, Я. Чиж. Основним завданням Прес-квартири було видання друкованого органу корпусу Січових стрільців – «Стрілецька думка», а також гумористичних журналів. Талановиті письменники, композитори, художники, скульптори забезпечували високий рівень видань. Художник Осип Курилас малював портрети стрільців, а окрасою часопису стала творчість поетів Олесь Бабія, Михайла Кураха, Михайла Панчишина, Грицька Босого.

Головним редактором «Стрілецької думки» був хорунжий Степан Рудик, який писав статті під псевдонімом Ольгин [Завальнюк, Єсюнін, 2014 : 209]. Газета виходила регулярно влітку-восени 1919 р., коли Корпус УСС-ів перебував на Поділлі та Волині. Накладу для всіх не вистачало, Є. Коновалець писав: «Коли раз попав між стрільців часопис, виданий ще в червні, то стрільці мало не побилися над ним...» [Завальнюк, Єсюнін, 2014 : 209].

«Стрілецьку думку» видавали для фронтових стрілецьких частин та місцевого населення. Серед безупинних боїв і матеріальної нужди газета підтримувала бойовий дух, усього світ побачили понад 60 номерів. Лейтмотив часопису «Україна мусить бути Самостійною Народною Республікою» простежувався в усіх рубриках. До наших днів дійшло близько двох

.....
десятиків номерів часопису, більшість нині зберігається у краєзнавчому відділі Вінницької обласної бібліотеки ім. Тімірязєва.

Після 1920 р. стрільці повернулися додому. Степан Рудик «замельдувався» – (прописався – Л. Б.) у рідному місті Тисмениця, але жив у Львові. Працю, яка б забезпечила життя, знайти було важко, тому колишній стрілець долучився до громадської роботи, допомагав українцям отримувати вищу освіту, займався літературною діяльністю.

З поверненням вояків УГА після поразки Визвольних Змагань у Галичину студентський рух набрав розмаху [Мудрий, 1948 : 14]. Продовжити навчання хотіли «студенти, що служили ще в австрійській армії як старшини, пізніше відбули в рядах Української Галицької Армії польсько-українську війну, а потім воювали в Армії УНР із більшовиками до кінця 1920 р. Між українським студентством переважали саме такі кандидати до вищих студій» [Мудрий, 1999 : 147].

Навчання розпочалося в кінці жовтня 1920 р., на цей час усі вищі школи у Львові були польськими, українців до них не зараховували [ДАЛО, Ф. 26. Оп. 14. Спр. 9. Арк. 1]. Окупаційна влада ще 14 серпня 1919 р. закрила всі українські кафедри у Львівському університеті, які існували за австрійського управління. Дозвіл навчатися отримали лише польські громадяни або жовніри польського війська [Мудрий, 1948 : 14]. Це стосувалося університету імені Яна Казимира, політехніки, ветеринарної академії та академії зовнішньої торгівлі. Після відмови від польського громадянства і відмови викладати польською мовою, вісім професорів та чотири доценти були звільнені, українські кафедри закриті.

Українські студенти самоорганізувалися у відновлених академічних товариствах: «Академічна громада», «Студентський союз», «Медична громада», «Кружок правників».

Головою товариства «Академічна громада» обрали Степана Рудика, який на потреби громади організував восени 1920 р. сплату внесків. [ДАЛО, Ф. 26. Оп. 1. Спр.82. Арк. 75]. До Управи «Академічної Громади», крім С. Рудика, належав Е. Вертипорох, С. Парфанович.

«Академічна Громада» діяла у соборі св. Юра, потім – у Народному Домі по вул. Рутовського. Туди сходилися студенти на збори й наради, слухали виклади, читали газети, грали в шахи і т. д. Студенти «Академічної Громади» 1921 р. вступили до альтернативного офіційним вузам Українського таємного університету (УТУ), зініційованому Науковим Товариством ім. Т. Шевченка, Товариством українських наукових викладачів ім. П. Могили та Ставропільським інститутом [Мудрий, 1999 : 88]. В Українському таємному університеті діяли правничий, філософський, медичний та політехнічний відділи, 25 кафедр, навчався 101 студент [Мудрий, 1999 : 87]. Польська влада розгорнула нову хвилю політичних репресій, чимало студентських організацій припинили своє існування. У результаті цього боротьба за українську вищу школу набула виразного національно-політичного характеру.

Степан Рудик, виснажений переслідуваннями польських властей українського студентства, цікавився подіями за Збручем. У Наддніпрянській Україні 1923 р. відбувалася політика українізації, з еміграції поверталися до СРСР українські політичні діячі. Ідея об'єднання в межах однієї української держави імпонувала прокомуністично налаштованим галичанам.

С. Рудик у 1923 р. працював в українській газеті «Культура», редакція якої розташовувалася у Львові на вулиці Оссолінських 10. Досвід видавничої діяльності набував у журналі «Життя і Слово», яку видавав разом з Р. Роздольським. С. Рудик ввійшов до Комуністичної партії західної України, яка відрізнялася від партії сталінського ґатунку. КПЗУ мала інтернаціональний склад, дотримувалася позицій націонал-комунізму, подібних до поглядів О. Шумського, М. Хвильового, М. Скрипника. В органі КПЗУ - журналі «Культура», як редактор, С. Рудик надрукував роботу С. Літнього «Маркс і Енгельс про національне питання», у якій акцентувалося, що інтернаціональний рух пролетаріату можливий тільки між самостійними націями. Це не узгоджувалося з домінуючою тоталітарної доктриною СРСР. 1927 р. керівництво КПЗУ С. Рудика усунуло з партії, як апологета та оборонця «шумськізму» та «хвильовізму» на Західній Україні.

Редактор користувався повагою в товаристві українських літераторів, посвідка від 12 грудня 1926 р. засвідчує, що Степан Рудик, редактор «Культури», є звичайним членом «Товариства письменників і журналістів ім. І. Франка» у Львові [Архів українського музею в Нью-Йорку. Ф. 212. Оп.1. Спр. 21. Арк. 36].

Польська влада слідувала за всіма проявами антидержавних виступів журналу «Культура». Антипольські публікації часопису «Культура» привертала до себе увагу польської поліції, як і особа редактора. 1928 р. його затримали за причетність до виходу стінгазети «Боротьба», виданої культурно-освітньою секцією товариства «Просвіта» у с. Кілицьку на Станіславщині [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.3. Арк.1].

Екслібрис «Товариства письменників і журналістів ім. І. Франка»

С. Рудик привернув до себе увагу польської поліції 2 березня 1929 р., прокурор порушив судову справу: «намагалися довести до погорди і ненависти до державного ладу, який має Річ Посполита, а також ненависти до державних функціонерів і ознаки збурення публічного спокою» [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 9-10]. Відповідно проголошено вирок: «Обвинувачений Степан Рудик, 1891 р. н., 38 років, греко-католик, замешканий у Львові, винен, що в грудні 1928 року у Львові, як відповідальний редактор журналу «Культура» допустив через недогляд до оголошення в ч. 11-12 в журналі за листопад-грудень 1928 року статтю під заголовком «Допомога політичним в'язням». Кари гідним означено злочинне збурення публічного спокою. За це засуджується на гривну в квоту 100 зл., якщо не сплатить, буде арештований через 10 днів. І засуджується на погашення коштів карного поступування. На підставі приписів підтверджую конфіскації 11-12 номерів журналу «Культура» за листопад-грудень 1928 року» [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 9-10]. На судовому засіданні С. Рудик намагався довести, що як відповідальний редактор журналу знав зміст статей номеру, однак не зауважив у них ознак провини. Його адвокат доводив, що листи ув'язнених, цитованих у статті, цензуровані керівництвом тюрми, і редактор не думав, що їхній зміст шкідливий. Попри стійку оборону адвоката, редактора С. Рудика суд визнав винним. Враховуючи визнання провини і важкі економічні умови (обвинувачений не мав майна і жив з журналістики), суд в особі п. Ортинського і п. Дворжака присудив сплатити штраф у розмірі 100 злотих [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк.10].

Редактор С. Рудик і далі опікувався політичними в'язнями, які отримали терміни ув'язнення від 8 до 15 років і сиділи у Вронках, Равичі, Бригідках, Кельци, Петриков. Серед них Ол. Вязло, Г. Войцех, О. Боярчук, С. Федак, А. Кваснюк, В. Злотник, Й. Кашпірович, М. Касян. Найжвавіше листування було з Олексієм Вязлом. Під впливом Степана Рудика Вязло (палкий прихильник комуністичного робітничо-селянського руху) уподобав журнал «Культура», зрозумів його вагу і значення. Ще 5 серпня 1929 р. Вязло писав Рудикові: «Моє відношення до Вашого журналу є наскрізь негативним. Сучасне положення і на Західній Україні вимагає негайної і остаточної ліквідації ідеологічних і організаційних позицій, репрезентованих і «Культурою». Я радо вітатиму той день, коли «Культура» відкине геть з себе все те, що робить її неприємною для робітничо-селянських сил» [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 10]. О. Вязло сидів у тюрмі у Равичі, з ним перебувало багато політичних в'язнів, які прагнули самоосвіти. Вже 8 листопада 1929 р. в'язень пише: «Прошу передати два підручники з української мови і літератури. Треба граматику Вищого курсу. Очікую з нетерпінням 2-6 число «Культури»» [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 10]. У листі від 23 грудня 1929 р. читаємо: «Щиро дякую за граматику В. Сімовича» [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 11]. На 7 квітня 1930 р. думка про журнал «Культура» у О. Вязла змінилася, бо просив надіслати до в'язниці всі номери журналу [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 9-11]. 4 серпня 1930 р. просить надіслати «географічний атлас М. Кордуби, підручник з економічної географії, «Нові шляхи» [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 10]. Редактор намагався надіслати книги, які допомагали підвищенню освіти, самовдосконаленню засуджених. Вони навіть прагнули писати й публікувати вірші, однак це виходило недосконало. Завдяки літературі, надісланій С. Рудиком, вірші стали якіснішими. 13 жовтня 1930 р. Ол. Вязло писав: «Відсилаю у жовтні на Вашу адресу «Віршування». Їх вже дочитують. Охочих було більше, ніж я гадав, тому не міг досі повернути. Пожиток книжка дала безумовний: кілька товаришів отримали належне розуміння теоретичного віршування і розуміння поезії. Дні минають з безумовним пожитком моєї свідомості. Через слабку теоретичну підготовку багато статей не зміг завважити, про Хвильового, Шумського, III з'їзд. Великого поважання набув до Скрипника. Пришліть «Анти-Дюрінг» Енгельса» [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 9-10].

4 грудня 1930 р. Ол. Вязло писав: «На волю виходжу 23 червня 1931 року. Радо загляну до Вас проїздом» [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 66]. Так, за кілька років заочного спілкування з арештантами С. Рудик сприяв піднесенню їхньої освіти і трансформації політичних поглядів, з в'язниці вони виходили більш поміркованими і свідомими.

Велике листування редактор Рудик вів з українськими в'язнями «Володимирівського процесу» 1928 р., які відбували покарання у Кельцах, Короново, Седльце, Ленчиць, Равич, Піотркове, надсилав журнал «Культура» [ЦДІАЛ. Ф. 329. Оп.1. Спр.1. Арк. 66].

Товаришем Степана Рудика був публіцист Роман Роздольський, якого до фракції КПЗУ залучили під час навчання у Відні. Там Р. Роздольський зустрічався з Миколою Хвильовим, тому з його уст знав про події у Харкові і писав про це у львівському журналі «Культура» 1930 р.

Степан Рудик боляче сприйняв вісті про штучний голод в Україні. Наталя Яхненко згадувала, що «У тяжкі для Східної України часи колективізації і голоду, Степан Рудик повернув радянському консульству у Львові свою членську картку. Як виявилось, таких речей більшовики не прощають» [Яхненко, 1986 :138]. Такими яскравими постатями, як С. Рудик, Р. Роздольський, Л. Розенберг і багатьма іншими активними галичанами цікавилися у Наддніпрянській Україні. Слідчі НКВС всіляко добивалися у репресованих українців зізнань про їхні зв'язки з іноземними українськими націоналістичними колами, зокрема з галичанами. Так, Михайло Биковець (1894-1937) – співзасновник літературної асоціації «Плуг» – «зізнається», що за допомогою Вишні та Лебеда посилив свою підривну роботу зв'язками з Мирославом Ірчаном, Степаном Рудиком (українським політичним діячем, журналістом), Миколою Голубцем (мистецтвознавцем, поетом) зі Львова та редакціями журналів «Культура» та «Нова культура» [Бертелсен, 2002].

Політичні погляди Степана Рудика трагічно позначилися на житті його родини. 5 жовтня 1934 р. редактор одружився з колегою, редакторкою журналу «Нова Хата» Лідією Бурачинською. Подружжя Рудиків жило у двокімнатному помешканні Лідії на вул. Курковій, 22 Б (сьогодні вул. М. Лисенка). 1938 р. за будинок лише сплатили кошти. Степан боявся, що надто змучений попередніми життєвими випробуваннями, щоб мати дітей, але 13 грудня 1936 р. у родині народився здоровий хлопчик Василько. Вночі, у п'яту річницю весілля, 5 жовтня 1939 р. Степана і його товариша Людвіка Розенберґа арештували та засудили на вісім років ув'язнення [Яхненко, 1986 :138].

Здається, як щойно прибула радянська влада знала тих, кого потрібно в першу чергу арештувати? Система ще до безпосереднього приходу працювала так, що через випадково вихоплене слово, прізвище, поєднавши до купи інформацію, робилися швидкі висновки. Цвіт українства Галичини було арештовано, а потім – знищено. Наталя Яхненко згадувала, що радянщина використовувала розширену систему доносів, «також наївність, глупота, безконтрольне мелення язиком, тощо. Наприклад, у зв'язку з арештом колишнього комуніста Рудика, я чула таке: редактор Михайло Рудницький ніби є в театрі разом з орденоносцем, советським письменником Корнійчуком (Це міг би бути також, скажімо, Євтушенко). В антракті ...Корнійчук питається М. Рудницького: «Ну, одначе, цікаво, чи багато у вас тут троцькістів або шумськістів?». На це редактор Рудницький, можливо, відповідає так: «Правду вам сказати, мало таких... Я не пригадую в тій хвилині. От хіба Рудик, але ж він зовсім нешкідливий» [Яхненко, 1986 :139].

Авторка спогадів Н. Яхненко не стверджує, що арешт Рудика – наслідок саме цього діалогу, але демонструє як таємна більшовицька машина отримувала інформацію.

Про інтерпретований, схожий випадок згадує у своєму інтерв'ю про Людвіка Розенберґа (псевдо Володимир Чорній), професор Ярослав Дашкевич. «Якось в Оперному театрі хтось із східняків звернувся до львів'ян із проханням підказати прізвища тих колишніх комуністів з-поміж місцевих жителів, на яких нова влада могла б спертися у своїй діяльності. Хтось із львів'ян назвав ряд прізвищ. Першим прозвучало прізвище Степана Рудика – активного пропагандиста ідеології українського національного комунізму та прихильника співпраці з троцькістами, який протягом низки років редагував часопис «Культура». Прозвучало й прізвище Чорнія. Незабаром усіх тих, чиї прізвища тоді було названо, репресували» [http://www.jewishheritage.org.ua].

С. Рудик пропав безслідно в більшовицьких нетрях. Його дружина з сином і матір'ю 1940 р. емігрувала до Лянгенау, 1941 р. – до Кракова. Там хлопчик захворів на менінгіт і 1944 р. помер. Зневірена Лідія Бурачинська-Рудик 1945 р. написала заповіт, у якому заповідала все майно своєму чоловікові, коли той повернеться з в'язниці. 1992 р. на її запит до товариства «Меморіал» у Львові про долю чоловіка, надіслали дані про однофамільця Степана Рудика, вихідця з Харківщини. Нічого про його долю не дізналися й рідні – шестеро молодших братів і сестер з Тисмениці.

Інформацію про долю Степана Рудика непросто знайти навіть сьогодні. Скупі відомості з державного архіву Львівської області вказують на те, що «Рудик Степан Васильович був засуджений у 1940 році і відбував покарання у виправній колонії № 34 м. Іркутська з березня 1940 р. до травня 1941 рр.» [ДАЛО, ф. П-3 (Львівський обласний комітет комуністичної партії України), оп. 1, спр. 34].

Висновки. Доля Степана Рудика акумулює досвід високоосвічених українців європейського світогляду, які, перебуваючи у складі різних державних організацій, пером і зброєю боролися за власну державу. Громадсько-політична активність українців у 1920-1930-

х рр. ХХ ст., спрямована на національний розвиток українського народу, жорстоко переслідувалася як польською, так і радянською владою. За першої – українські патріоти опинилися у в'язницях, отримували штрафи, за радянської – цвіт свідомої інтелігенції був заарештований, засуджений, фізично знищений. Наведений приклад столітньої давнини в умовах сучасної гібридної та безпосередньої війни закликає бути готовим захищати незалежну Українську державу, здобути попередніми генераціями і пером, і зброєю.

Подяка. Висловлюю щирі вдячність усім членам редколегії журналу за консультації, надані під час підготовки статті до друку.

Фінансування. Автор не отримала фінансової підтримки для дослідження, авторства та публікації цієї статті.

Джерела та література:

Rosenthal G. (1995). *Erlebte und erzählte Lebensgeschichte: Gestalt und Struktur biographischer Selbstbeschreibungen*. Frankfurt-am-Main – New York, 240.S.

Архів українського музею в Нью-Йорку. Фонд Лідії Бурачинської.

Бертелсен О. Долі «Слов'ян»: «учасник життя» Михайло Биковець та його приватний архів.

Режим доступу: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/2002-olha-bertelsen-doli-slov-ian-uchasnyk-zhyttia-mykhailo-bykovets> (дата звернення 2.08.2019)

ДАЛО – Державний архів Львівської області.

Завальнюк К., Єсюнін С. (2014). Часопис Січових стрільців «Стрілецька Думка». *Воєнна історія України. Галичина та Закарпаття*: зб. наук. праць Всеукр. наук. військово-історичної конф. (сс. 209-211). Київ.

Ю. О. *Украинские сечевые стрелцы. Людвиг Розенберг и Яков Насс.* (Интервью с профессором Ярославом Дашкевичем) <http://www.jewishheritage.org.ua/ru/203/yntervju-s-professorom-jaroslavom-dashkevychem>.

Мудрий В. (1948). *Український університет у Львові у рр. 1921-1925*. Нюрнберг: Час, 59 с.

Мудрий В. (1999) *Змагання за українські університети в Галичині*. Львів-Нью-Йорк, Червона Калина, 190 с.

ЦДІАЛ – Центральний державний історичний архів України у Львові.

Яхненко Н. (1986) *Від бюро до Бригідок. Трохи спогадів з 1939-1941 рр.* – Бералія – Мюнхен: Б.М. 260 с.

Людмила Белинская

Львовский национальный университет имени Ивана Франко
кандидат исторических наук, доцент (Украина)

Степан Рудык в общественно-политической жизни Галичины первой половины ХХ в.

Аннотация. Целью статьи является показать жизненный путь незаслуженно забытого общественно-политического деятеля, журналиста, редактора Степана Рудыка, который отображает судьбу целого поколения галицких украинцев в составе Австро-Венгрии и Польши. Автор анализирует биографию публициста на фоне драматических событий 1920-1930-х гг. на западноукраинских землях, которые демонстрируют борьбу украинцев за национальную идентичность и стремление к образованию независимого государства. **Методология исследования** основаны на сочетании различных научных методов: историко-биографического, просопографического, синтетического и казуального. **Научная новизна** работы заключается в введении в научный обиход неизвестных обществу материалов и архивных документов, которые касаются личных данных С. Рудыка и проливают свет на его вклад в построение украинского гражданского общества Галичины в условиях польского государства. Акцентировано на личных поступках С. Рудыка, которые свидетельствуют об каждодневном патриотизме, преданности украинской идее. **Выводы.** Поколения галицких украинцев, рожденных в конце XIX - начале XX в., прошли трудный путь борьбы за возможность получать образование на родном языке, иметь собственное государство. Нациообразовывающие идеалы они защищали в рядах Украинской Галицкой Армии, в студенческих обществах, редакциях культуроведческих журналах, что привело к преследованиям и арестам со стороны польских властей. Примером служит высокообразованный выпускник философского факультета Венского университета, хорунжий Украинской Галицкой Армии, редактор газеты «Стрилецька Думка» и львовского журнала «Культура» Степан Рудык.

Ключевые слова: Степан Рудык, образование, «Стрилецька Думка», журнал «Культура», студенческое общество, политика

Liudmyla S. Belinska

Lviv Ivan Franko National University,
Ph. D. (History), Associate Professor (Ukraine)

**Stepan Rudyk in the social and political life of Galicia
in the first half of the XX century**

Abstract. *The purpose of the article* is to cover the life path of unjustly forgotten Stepan Rudyk, socio-political figure, journalist, editor, who reflects the fate of the whole generation of Galician Ukrainians in the Austro-Hungarian and Polish states. The author analyzes the biography of a publicist against the backdrop of dramatic events of the 1920s and 1930s in western Ukraine, which reflect the struggle of Ukrainians for national identity and state-building aspirations. **Research methodology** is based on a combination of different scientific methods: historical, biographical, prosopographic, analytical, synthetic. **The scientific novelty** of the work is to introduce the general public unknown materials and archival documents concerning Stepan Rudyk's personal data and shed light on his contribution to the construction of Ukrainian civil society in Galicia in the context of Polish colonial discourse. This is accentuated by the personal deeds of Stepan Rudyk, who testified to daily patriotism and devotion to the Ukrainian idea. **Conclusions.** Generations of Galician Ukrainians, who were born in the late XIX and early XX centuries, have gone through the difficult way of fighting to have an opportunity to receive education in their mother tongue and to have their own state. They defended their nation-building ideals with weapons in the ranks of the Ukrainian Galician Army, in student associations, editorial of cultural journals, which led to persecution and arrests by the Polish authorities. A highly educated graduate of the University of Vienna, khorunzhyi of Ukrainian Galician Army, editor of "Striletska Dumka" and Lviv magazine "Kultura" – Stepan Rudyk – was killed in a Soviet prison.

Key words: magazine "Kultura", education, Stepan Rudyk, "Striletska Dumka", student association, politic.

References:

- Arkhiv** ukrainskoho muzeju v Niu-Yorku. [The Ukrainian Museum's (New York) archive][in Ukrainian]
- Bertelsen O. Doli «Slovian»: «uchasnyk zhyttia» Mykhailo Bykovets ta yoho pryvatnyi arkhiv.** [The fate of «Slavs»: «participant of life» Mikhail Bukovets and his private archive]. Rezhym dostupu: [http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/2002-olha-bertelsen-doli-slov-ian-uchasnyk-zhyttia-mykhailo-bykovets\(data+zvernennia+2.08.2019\)](http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/2002-olha-bertelsen-doli-slov-ian-uchasnyk-zhyttia-mykhailo-bykovets(data+zvernennia+2.08.2019)) [in Ukrainian]
- DALO** – Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti [Central State Archive]. [in Ukrainian]
- Mudryi V.** (1948). *Ukrainskyi universytet u Lvovi u rr. 1921-1925* [The Ukrainian University in Lviv]. Niurnberg: Chas, 59 s. [in Ukrainian]
- Mudryi V. (1999)** *Zmahannia za ukrainski universytety v Halychyni* [Competition for Ukrainian Universities in Galicia]. Lviv-Niu-York, 147-190 s. [Competition for Ukrainian Universities in Galicia]. [in Ukrainian]
- Rosenthal, G.** (1995). *Erlebte und erzählte Lebensgeschichte: Gestalt und Struktur biographischer Selbstbeschreibungen*. Frankfurt-am-Main – New York, 240.S.
- Yakhnenko, N.** (1986) *Vid biura do Bryhidok. Trokhy spohadiv z 1939-1941 rr.* [From the bureau to Brigidok. Some memories from 1939-1941] Beralia – Miunkhen: B. M. 260 s. [in Ukrainian]
- Yu. O.** *Ukraynskye sechevye streltsy. Liudvyh Rozenberh y Yakov Nass. (Ynterviu s professorom Yaroslavom Dashkevychem)* [Ukrainian sychovye stryltsy. Liudvykh Rosenberh and Yakov Nass]. <http://www.jewishheritage.org.ua/ru/203/yntervju-s-professorom-jaroslavom-dashkevychem>. [in Russian]
- Zavalniuk, K., Yesiunin, S.** (2014). *Chasopys Sichovykh striltsiv «Striletska Dumka»* [The Magazine sichovykh striltsiv «Striletska Dumka»]. Voienna istoriia Ukrainy. Halychyna ta Zakarpattia: zb. nauk. prats Vseukr. nauk. viiskovo-istorychnoi konf. (ss. 209-211). Kyiv. [in Ukrainian]
- CDIAL** – Centralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukraïny u Lvovi [Central State historical archive of Ukraine in Lviv]. [in Ukrainian]

Статтю надіслано до редколегії 18.03.2020 р.
Статтю рекомендовано до друку 02.05.2020 р.